Հ. Յ. ԴԱՇՆԱԿՑՈՒԹԵԱՆ ՅՈՒՇԱԳԻՐԸ Մ. ԱԶԳԵՐՈՒ ԸՆԴՀ. ԺՈՂՈՎԻՆ

(Բ. եւ վերջին մաս)

3. Երբ 1918ին պատերազմը վերջացաւ, դաշնակից դիւանագէտներ բազմաթիւ խոստումներ ըրած էին Հայերուն՝ ապահովելով զանոնք թէ պիտի ազատագրուէին թրքական տիրապետութենէն: 1920 Ապրիլին, Դաշնակիցներու Գերագոյն Խորհուրդը հրաւիրեց Միացեալ Նահանգներու նախագահը որպէսզի, իբրեւ իրաւարար, գծէ Հայաստանի սահմանները՝ Վանի, Պիթլիսի, Կարնոյ եւ Տրապիզոնի նահանգներուն մէջ որոնք տակաւին թրքական իշխանութեան տակ էին եւ որոնք, Նախագահին որոշման համաձայն, պիտի կցուէին դրացի Հայաստանի հանրապետութեան, այս վերջինը արդէն իսկ ճանչցուած ըլլալով, Դաշնակից պետութեանց կողմէ, իբրեւ անկախ ու գերիշխան պետութիւն:

Սեվրի Դաշնագիրը — որ ստորագրուեցաւ 10 Օգոստոս 1920ին՝ մէկ կողմէ Դաշնակից պետութեանց եւ Հայաստանի, միւս կողմէ Թուրքիոյ միջեւ — իր 88րդ յօդուածով կը վերահաստատէր Հայաստանի գերիշխան անկախութեան ճանաչումը: Մ. Նահանգներու նախագահը իր վճիռը արձակեց 1920 Նոյեմբերին, Հայաստանի յատկացնելով մօտ 40.000 քառ. մղոնի տարածութիւն մը: Յետագայ դէպքերու բերումով, սակայն նորածին հանրապետութիւնը միացաւ Խորհրդային Միութեան:

Երկարատեւ ու չարաշուք յապաղումը՝ Զինադադարէն մինչեւ Սեվրի դաշնագրին ստորագրութիւնը, դաշնակից պետութեանց — եւ նոյնիսկ Ազգերու Դաշնակցութեան — չկամութիւնը՝ Հայաստանի [illegible] սահմաններու, դաշնակից բանակներու կանխահաս մեկնումը Թուրքիայէն, Դաշնակիցներուն ձախողումը զինաթափելու Թուրք հրոսախումբերը, յաղթական պետութեանց միջեւ փոխադարձ վստահութեան պակասը եւ մասնաւորաբար Մ. Նահանգներուն դժկամակութիւնը պատասխանատուութիւններ ըստանձնելու Մօտաւոր Արեւելքի մէջ, այս բոլորը վիժեցուցին պետութեանց կողմէ նախապէս տրուած որոշումները որոնք ձեւակերպուած են Սեվրի դաշնագրին մէջ: Յետագային Սեվրի դաշնագրին տեղ հաստատուեցաւ Լօզանի դաշնագիրը (24 Յուլիս 1923) որուն մէջ պատմութիւնը ի զուր պիտի փնտռէ որ եւ է ակնարկ Հայաստանի մասին:

Այն դիւանագէտները որոնք քսանական թուականներու սկիզբը, կոչուած էին տնօրինելու փոքր ազգութեանց ճակատագիրը, յարմար նկատեցին մոռացութեան տալ քան թէ գործադրել իրենց յանձնառութիւնները հայ ժողովուրդին հանդէպ:

1920 Դեկտեմբերէն ի վեր Հայաստանը Խ. Միութեան բաղկացուցիչ հանրապետութիւններէն մէկն է, իր մօտաւորապէս մէկուկէս միլիոն բնակչութեամբ որ խմբուած է 12000 քառ. մղոնէն պակաս տարածութեան մը վրայ, մինչդեռ, տակաւին Թուրք տիրապետութեան տակ կը գտնուի հայութեան պատմական հողերուն մեծագոյն մասը՝ անմշակ, ամուլ եւ ու գրեթէ անմարդաբնակ:

4.— Հայկական հարցին լուծումը այսօր, կը պահանջէ.—

Ա.— Հարեւան Խ. Հայաստանի հանրապետութեան վերադարձնել հայկական նահանգները, այնպէս ինչպէս սահմանագծուած են 1920ին, Մ. Նահանգներու Նախագահին կողմէ, համաձայն Սեվրի դաշնագրին: Այս պահանջին հակադրելու նպատակով յառաջ բերուած այն չարաշուք փաստարկութիւնը թէ հայութիւն չկայ այդ գաւառներուն մէջ, համարժէք է Թուրքիոյ ոճիրները օրինականացնելու: Այսօր աշխարհի վրայ կ'ապրին ոչ նուազ քան երեքուկէս միլիոն Հայեր, որոնց երկուքուկէս միլիոնը Խորհրդային Միութեան սահմաններէն ներս:

Բ.— Հայրենիք վերադարձնել եւ այնտեղ հաստատել մօտաւորապէս մէկ միլիոն Հայեր որոնք ողջ մնացած են առաջին Համաշխարհային Պատերազմի արհաւիրքէն եւ այժմ կ'ապրին օտար երկիրներ, մեծամասնաբար Մերձ Արեւելքի մէջ:

Գ.— Նիւթական համապատասխան հատուցում Թուրքիայէն, ի հաշիւ այն բոլոր հանրային ու անհատականսեփականութեանց զորս Թուրքկառավարութիւնը եւ Թուրք ժողովուրդը քանդեցին, [illegible], իւրացուցին կամ բռնագրաւեցին Առաջին Համաշխարհային Պատերազմէն առաջ, պատերազմի ընթացքին եւ պատերազմէն վերջը:

×

Ներկայացնելով հայ ժողովուրդին բաղձանքները Միացեալ Ազգերու Կազմակերպութեան Առաջին ընդհ. ժողովին Նախագահութեան, Դաշնակցութեան Գործադիր Մարմինը վստահօրէն կը հաւատայ թէ իրաւունքի ախոյեան հանդիսացող ժողովուրդները, պատեհ ժամուն քաջութեամբ ու վճռականութեամբ պիտի դիմաւորեն Հայկական Հարցը եւ արդարութիւնը պիտի գործադրեն հանդէպ ժողովուրդի մը որ կեանքի գերագոյն իտէալներու մասին ցոյց տուած իր անյողդողդ հաւատարմութեան պատճառով կրեց ոճիրներուն ամէնէն քստմնելին զոր պատմութիւնը երբեք արձանագրած ըլլայ:

Զարհուրելի աղէտ մը եւ անցեալի դառն յուսախաբութիւններ չեն կրցած փշրել հայ ժողովուրդին հոգին: Հեռու ընկճուելէ,, ան կը պահէ իր կենսունակութիւնը, եւ լիովին ու գիտակցօրէն հպարտ իր հինաւուրց պատմութիւնով, անխախտ հաւատք ունի իր ապագայի մասին:

Արդարութիւնը եւ ազգերու պատիւը կը պահանջեն որ Հայաստան գոհացում ստանայ:

Ընդունեցէք եւայլն ...

Ստոր. Ժ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ

HARAJ | January 29, 1946